

el S. VIII.

El cèltic MONTARI, —i en particular la variant MONTJARO, que li adjunta Vendryes— trobo probable que donin una solució convincent al problema etimològic de MONTIRÓ, llogaret empordanès agre. a Ventalló, anant cap a L'Escala; millor que el que jo havia plantejat sense èxit net, en *EntreDL* II, 88n; pron. *muntiró* (a Viladamat etc. XXII, 148.25). Documentat *Montirone* a. 1221 (*BABL* VIII, 148) i, després *Mutirono*, 1316, i Sti. Saturnini de *Montirono* (Alsium, s. v., i Monsalv. VIII, 31).

És en terreny absolutament pla, sense cap ressalt en el terreny, com vaig veure en visitar-lo: l'esgl. i Ca l'Isern (que passa per ser l'antic castell), que són junts, a penes si són uns metres més alts que la resta de les poques cases. Això ja em tornava escèptic de la possibilitat que fos un derivat català de MONTEM, amb una sufixació força extraordinària; tampoc convencien gens altres explicacions que hi assajava, en relació amb el *Pontiró* de l'alta vall de Camprodon, o un aranès *Pontirò*; ni un cpt. de MONTE amb NP germ. HERIO, que era fonèticament i morfològica ben difícil; i també un molt hipotètic *MOTTRIONE derivat de l'ètimon de *mota*.

Doncs potser bastarà postular un derivat *MONTAR- + -ON, o *MONTARION format ja en cèltic (o en el nostre celto-romànic) sobre el nom del clan familiar, que hem trobat a la base del vigatà *Münter*; o, més simplement, el genitiu plural d'aquest mot en cèltic; p. ex. (suplir DOMOS 'cases') MONTIERON 'les (cases o estances) dels clans, de les famílies' d'uns celtes invasors: un petit nucli que s'hi hagués enquistat allí. No som lluny, en efecte, de NLL celtes o celtoïdes com *Púbol*, *Creixell*, i els del Cap de Creus —*Talabre*, *Armenrodes*, *Roda*, *Pení*, *Cullaró*— (i qui sap si *Ventalló* mateix).

El nom es repeteix al S. de Gascunya: *Montiron* mun. de 230 hab. c² de Samatan, SE. del dpt. del Gers (Polge, *Mél. Phil. Gersoise* 1960.22), al qual també convindria aquest origen.

¹ Aquesta i les altres d'aquest arxiu, les de l'Estany, i les de Vic que cito inèdites les dec a una amable comunicació del Dr. Antoni Pladevall.— ² Cf. el que dic a prop. del pretès Tagamanent andorrà.— ³ És una de les arrels que presenten la declinació forta, pròpia del proto-indoeuropeu, amb alternança -R / -N, establerta per Benveniste: *m̥ar / m̥anēs / m̥iñtō-*, acumulant els significats 'mà' i 'poder' (d'on ll. *mandare* i *manus*).— ⁴ També podria ser que la grafia *Mountar*, en la menció de 1035 (supra) no sigui err. del ms., sinó resultant d'una variant en l'ètimon, relacionada amb aquest MONTIARO i *Münter*. Cf. el que diré infra. en l'apèndix relatiu a *Montiró*.

Muntxelló, V. *Montx-*

MUR i altres llocs d'aquest nom i de les seves variants i derivats o compostos

1) MUR, poble i cap d'una antiga baronia, en el Pallars Jussà, entre Tremp i el Montsec d'Àger. *Pron. múr*, a Palau de Noguera, 1920, Casac. etc.

MENC. ANT.: Fi S. X: *Muro* (SerranoS., *NHRbg.* 437; *GGC*); 1044: *castro Mur* (MiretS. i CCandi, *BABL* VI, 113); 1045 id. ib. 113; 1056: *Muro* (*MarcaH.* col. 1106); 1069: *castro q. vocitatur Muro* (id. ib. 1114); 1071: *Muro* (Miret, *Castellbò*, 356); 1111: *Muro* (Hinojosa, *Reg. Señ. Ca.* p. 53); 1168: *Mur*, vila i monestir (Font Rius, *C. d. p.* § 135, i p. 663); 1210: Bertran de *Chusa*, prepòsit de Sta. Maria de *Mur* (*BABL* III, 518); 1359: *Mur* (*CoDoACA* XII, 72).

Bibliografia. Entre altres: Luús de Cuenca i de Pessino, *Hist. de la Baronia y Pabordato de Mur, y cronologia de los condes de Pallars* (143 pp., Bna. 1906).

2) *ETIM.* Basta dir breument que tant aquest com els altres noms inclosos en aquest article vénen del ll. MÜRUS 'muralla', 'mur', 'paret'.

Com exemple dels homònims menors: (*Lo Mur*, *pron. lo Mú*, colladeta ja no lluny de la N. Ribagorçana, anant cap a Claravalls, anotat a Soliva, XVIII, 166.12). Carrer del *Mur*, a Benaguasil xxx, 96.18.

En forma de fonètica mossàrab; per a la -o cf. especialment *LleuresC.*, 202, 203.

3) MURO, vila important al mig de Mallorca. *Pron. múro* a Consell, a Llubí etc., i gentilici: *muréros*, 1963-64 (XL 37.22, XLI, 5.19. I en l'enq. que hi vaig fer XII, 18-24). *E. T. C.* I, 256; A.M. Alcover, *BDCL* XIV, 40-43.

MENC. ANT.: *Muro* en la *Cròn.* de Jaume I, en el *Rept.* (Bof. 132), i en Marsili ed. *Quadrado* 82. També en context cat.: *Muro*, a. 1338 (*bis*), 1392 etc. (*BSAL* VIII, 425a, 369a).

4) MURO. Vila en el migjorn valencià pocs k. al N. de Cocentaina, generalment distingit com *Muro d'Alcoi*; altres prefereixen *Muro del Comtat*, que en efecte formava part del comtat de Cocentaina (Cavanilles II, 160-161). *Pron. múro*, 1935, a Albaida, Agres i Alcoi, J.M.G., amb gentilici *Muréros*, i en l'enq. que hi vaig fer, 1963, xxxiii, 14-5; *E.T.C.* I, 254; *GGRV* 45 798-800. Cobles pop. en corren moltes, sovint amb judici sever per part dels pobles veïns (si bé també Cavanilles hi està d'acord): p. ex. «Turballos, cau de raboses, / i Gaianes, la llobera, / i *Muro*, l'avivaor de la gent malfaenera» (a mi tampoc m'atorgaren acollida gaire falaguera...).

MENC. ANT. 1240: *Muro* (o *Muru*) com alq. en te. de Cocentaina (*Rept.*, Bof. 250, 377 i 388), fou poble morisc fins a última hora: amb 130 focs l'a. 1563, és curiós que hi minven a l'a. 1572; potser es retragueren a pobl. més internades, i després hi tornaren: 294 el 1602 i 330 el 1609 (Lapeyre, 43; cf. SSiv. 338.¹